

REKABET KURULU KARARI

Dosya Sayısı : D1/1/F.Y.A./00/3 (Devralma)

Karar Sayısı : 00-29/329-185

Karar Tarihi : 03.08.2000

A- TOPLANTIYA KATILAN ÜYELER

Başkan : Prof. Dr. M. Tamer MÜFTÜOĞLU.

Üyeler : Mehmet Zeki UZUN, İsmet CANTÜRK, Nejdet KARACEHENNEM, Mustafa PARLAK, A. Ersan GÖKMEN, R. Müfit SONBAY, Kubilay ATASAYAR, Murat GENCER.

B- RAPORTÖRLER: F.Yeşim AKÇOLLU, M. Nazlı AKSOY

C- BİLDİRİMDE BULUNAN : - BP Amoco Plc

Temsilcileri: Gülperi YÖRÜKER, Sibel YURTTUTAN
Güllü Sok. No:1 3.Levent 80830 İSTANBUL

D- TARAFLAR: - BP Amoco Plc

Brittanic House Finsbury Circus London EC2M 7BA İngiltere

- Burmah Castrol Plc

George House 50 George Square, Glasgow, G TRR

E- DOSYA KONUSU: BP Amoco Plc (BPA)'nin Burmah Castrol Plc (Castrol)'nin hisselerinin 100%'ünü borsada teklif vermek suretiyle devralması işlemine izin verilmesi talebi.

F- DOSYA EVRELERİ: Kurum kayıtlarına 11.07.2000 tarih, 3031 sayı ile giren bildirim üzerine, 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 7 nci maddesi ile 1997/1 sayılı Rekabet Kurulu'ndan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliğ'in ilgili hükümleri uyarınca düzenlenen 02.08.2000 tarih, D1/1/F.Y.A./00/3 sayılı Devralma Ön İnceleme Raporu 02.08.2000 tarih, REK.0.05.00.00/61 sayılı Başkanlık önergesi ile 00-29 sayılı Kurul toplantısında görüşülerek karara bağlanmıştır.

G- RAPORTÖRLERİN GÖRÜŞÜ: BP Amoco Plc'nin (BPA) Burmah Castrol Plc'yi (Castrol) devralmasının yeni bir hakim durum yaratmayacağı veya mevcut bir hakim durumu güçlendirmeyeceği ve böylece rekabetin olumsuz yönde etkilenmesinin söz konusu olmadığı, dolayısıyla bu devralmaya 4054 sayılı Kanun'un 7 nci maddesi kapsamında izin verilmesinde herhangi bir sakıncanın bulunmadığı düşünülmektedir.

H- İNCELEME VE DEĞERLENDİRME

1. İlgili Pazar

BPA, BP Exploration aracılığıyla, petrol ve gaz arama; BP Oil aracılığıyla arıtım, pazarlama, ikmal ve nakliye; BP Chemicals aracılığıyla petrokimyasal ürünler pazarlarında faaliyet göstermektedir.

Devralınan Castrol, tam mamül madeni yağlar ve bazı özel kimyasallar (baskı mürekkepleri, metalurjik, konstrüksiyon ve madencilik kimyasalları) alanında imalat ve pazarlama faaliyetleri ile iştigal eden bir grubun holding şirkettir. Castrol, Avrupa Birliği dışında yürütmekte olduğu perakende akaryakıt faaliyetlerini durdurma aşamasındadır.

BPA'in Castrol'ü devralması işlemi akabinde Castrol'e ait kimyasalları elinden çıkaracak olması; Castrol'ün Türkiye Cumhuriyeti sınırları içerisinde perakende akaryakıt faaliyetinde bulunmaması; madeni yağ pazarında geniş bir arz ikamesi ve çok kısıtlı bir talep ikamesi bulunmasından dolayı *ilgili ürün pazarları* madeni yağ pazarının alt pazarları olan; *Otomotiv Yağları, Endüstriyel Yağlar ve Gemi Yağları* olarak tespit edilmiştir

İlgili coğrafi pazar, devralma işlemine konu şirketlerin faaliyetleri gözönüne alındığında, tüm ilgili ürün pazarları için, *Türkiye Cumhuriyeti sınırları* olarak kabul edilmiştir.

2. Taraflar

2.1. BP Amoco Plc.

BPAmoco Plc. (BPA), hisseleri Londra borsasında işlem gören ve %100 halka açık bir şirket olan ve üç temel alanda faaliyet gösteren çok uluslu bir petrol arama, petrol ve petrokimyasal grubun holding şirketi olup, BP Exploration (petrol ve gaz arama ve üretimi), BP Oil (arıtım, pazarlama, ikmal ve nakliye) ve BP Chemicals (petrokimyasal ürünler ve bunlarla ilgili diğer ürünlerin imalatı ve pazarlaması) adlı şirketlerden oluşmaktadır.

BPA ayrıca BP/Mobil Ortak Girişimi aracılığı ile Avrupa'da rafine edilmiş, petrol bazlı akaryakıt ve yağ üretimi ve satışı alanlarında da faaliyet göstermektedir. BPA'nın 1999 yılında dünya çapındaki faaliyetlerinden elde etmiş olduğu toplam ciro miktarı 110.756 milyon Euro olarak gerçekleşmiştir. BPA'nın 1999 yılında yan kuruluşu BP Petrolleri A.Ş. üzerinden Türkiye'deki faaliyetlerinden elde etmiş olduğu toplam ciro miktarı 312.792.824.000.000 TL. olarak gerçekleşmiştir. BPA'nın Türkiye'deki bağlı kuruluşları şunlardır:

- BP Petrolleri A.Ş.
- Ataş Anadolu Tasfiyehanesi A.Ş.
- BP Gaz A.Ş.
- Delta Tüp Sanayi ve Ticaret A.Ş.

Yukarıda yer verilen bağlı kuruluşlara ek olarak BPA'nın, BP Petrolleri A.Ş. katılımı ile kurulmuş olan, Mobil Exxon ile iki adet dolaylı ortak girişimi bulunmaktadır. Bunlardan biri, BP Akaryakıt Adi Ortaklığı adı altında akaryakıt alanında faaliyet göstermekte olup, bu şirkette BP Petrolleri A.Ş. %70, Mobil Oil Türk A.Ş. ise % 30 paya sahiptir. Diğer ise Mobil Madeni Yağlar Adi Ortaklığı adı altında madeni yağlar alanında faaliyet göstermekte olup bu şirkette BP Petrolleri A.Ş. %49, Mobil Oil Türk A.Ş. ise % 51 paya sahiptir. Ancak bu ortak girişimde, akaryakıt ortaklığında BP, madeni yağ ortaklığında ise, Mobil karar verme yetkisine sahip olan taraftır. Diğer tarafın payı ise sadece şirketin karından alacağı hisseyi ifade etmektedir. Dolayısıyla, kontrolün BP Akaryakıt Adi Ortaklığı'nda BP'ye, Mobil Madeni Yağlar Akaryakıt Ortaklığı'nda ise Mobil'e ait olduğu anlaşılmaktadır.

BP Petrolleri A.Ş. ile Mobil Oil Türk A.Ş. arasındaki ve küresel alanda BPA ile Mobil Exxon Corporation arasındaki ortaklık, Mobil Corporation ve Exxon Corporation tarafından 20 Eylül 1999 tarihinde Avrupa Komisyonu'na verilmiş olan taahhütler nedeniyle 2000 yılı sonuna kadar sona erdirilecektir.

2.2. Burmah Castrol Plc.

Burmah Castrol Plc. (Castrol), hisseleri Londra Borsası'nda işlem gören % 100 halka açık bir şirkettir. Tam mamul madeni yağlar ve bazı özel kimyasallar (baskı mürekkepleri, metalürjik, konstrüksiyon ve madencilik kimyasalları) alanında imalat ve pazarlama faaliyetleri ile iştigal eden İngiltere merkezli bir grubun holding şirkettir. Castrol'ün Türkiye'deki yan kuruluşu Castrol Madeni Yağlar Sanayi ve Ticaret A.Ş.'dir.

Castrol'ün 1999 yılında dünya çapındaki faaliyetlerinden elde etmiş olduğu toplam ciro miktarı, 5.230.164.000 ABD Doları olarak gerçekleşmiştir. Castrol'ün 1999 yılında yan kuruluşu Castrol Madeni Yağlar Sanayi ve Ticaret A.Ş. üzerinden Türkiye'deki faaliyetlerinden elde etmiş olduğu toplam ciro miktarı 51.267.000 ABD Doları olarak gerçekleşmiştir.

3. Yapılan Tespitler ve Hukuki Değerlendirme

Türkiye coğrafi pazarı içerisinde, devir işleminin konusunu oluşturan Castrol'ün faaliyet gösterdiği alanlar değerlendirildiğinde ve bu alanlarda arz ikamesinin olduğu, fakat talep ikamesinin çok kısıtlı (neredeyse imkansız) olduğu göz önüne alındığında, otomotiv yağları, endüstriyel yağlar ve gemi yağları olmak üzere üç ilgili ürün pazarı ortaya çıkmaktadır. Söz konusu devir işleminin taraflarının toplam ciroları ve bu devir işlemi sonucunda ilgili ürün pazarlarında sahip olacakları toplam pazar payları aşağıdaki gibidir:

İlgili Ürün Pazarları	BPA & Castrol Toplam Ciro (Trilyon TL)	BPA & Castrol Toplam Pazar Payı (%)
Otomotiv Yağları	32,569	% 29,6
Endüstriyel Yağlar	7,168	13,5
Gemi Yağları	1,726	24,7

Bu tablonun oluşturulması sırasında, BP Petrolleri A.Ş.'nin ilgili ürün pazarlarındaki ciro ve pazar payı rakamlarına, Mobil Oil Türk A.Ş. ile gerçekleştirmiş olduğu Mobil Madeni Yağlar Adi Ortaklığı'nın ciro ve pazar payı verileri dahil edilmemiştir. Bunun en önemli sebebi, Mobil Madeni Yağlar Adi Ortaklığı'nda BP Petrolleri A.Ş.'nin yıllık raporları veto edebilme yetkisi dışında herhangi bir kontrol hakkına sahip olmaması ve sadece hasılat üzerinden ortaklık gerçekleştiren bir 'sessiz ortak' konumunda olmasıdır.

Ayrıca, diğer bir neden de, BP Petrolleri A.Ş. ile Mobil Oil Türk A.Ş. arasındaki ve küresel alandaki BPA ile MobilExxon Corporation arasındaki ortaklıkların, Mobil Corporation ve Exxon Corporation tarafından 20.09.1999 tarihinde Avrupa Komisyonu'na verilmiş olan taahhütler nedeniyle sona erdirilecek olmasıdır. Türkiye coğrafi pazarındaki BP-Mobil ayrılığının ise 2000 yılı sonuna kadar tamamlanması planlanmış olup, bu konuda girişimler başlatılmıştır.

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü üzere, endüstriyel yağlar ve gemi yağları ilgili ürün pazarlarında 1997/1 sayılı Tebliğ'in 4 üncü maddesinde belirtilen pazar payı ve ciro eşiklerinin hiçbirinin aşılmadığı, dolayısıyla bu ilgili ürün pazarlarındaki devir işlemi için tarafların Rekabet Kurulu'ndan izin almasına gerek olmadığı belirlenmiştir. Otomotiv yağları pazarında ise, hem ciro hem de pazar payı bakımından söz konusu tebliğdeki eşikler aşılmaktadır. Bu bağlamda, başvuruya konu devralma işlemi Kanun'un 7 nci maddesi ve bu maddeye göre çıkarılan 1997/1 sayılı Tebliğ kapsamında bir devralma işlemidir.

BPA'in Castrol'ü devralması sonucunda oluşacak pazar paylarının hesaplanmasında, 'No Name' diye adlandırılan markasız ürünlerin hariç tutulduğu ve bu ürünlerin toplam üretim miktarının 280.000 ton kabul edildiği gözönüne alınırsa; sözkonusu markasız ürünler hesaba katıldığında (toplam üretim miktarı bu durumda 340.000-350.000 tona çıkmaktadır.), BPA'in Castrol'ü devralması ile Türkiye sınırları içerisinde otomotiv yağları pazarında elde edeceği toplam pazar payı %'dan az olacaktır.

Castrol Madeni Yağlar Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin Tabaş Petrolcülük A.Ş. ve Turcas Petrolcülük A.Ş. ile yapmış olduğu anlaşma gereğince, bu iki firmanın Türkp petrol adı altındaki akaryakıt istasyonlarında sadece Castrol ürünü olan madeni yağların satılacağı kabul edilmiştir. Söz konusu anlaşma 1 Nisan 1997 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere beş yıl sürelidir. Bu anlaşma çerçevesinde Castrol, Türkp petrol istasyonlarıyla bayilik sözleşmesi yapmakta ve bayiler, madeni yağ ürünlerini Castrol'den satın alacaklarına dair tekelden satın alma niteliğinde bir taahhüt altına girmektedirler. Bu aşamada Castrol'ün BP tarafından devralınması sonucunda, Castrol ile Türkp petrol bayileri arasındaki anlaşmanın devam etmesi durumunda, Castrol ürünlerinin hem Türkp petrol istasyonlarında hem de BPA istasyonlarında münhasıran satılması söz konusu olabilecektir. Ancak, sektörde POAŞ gibi gerek madeni yağ pazar payı (1999 yılı itibariyle otomotiv yağları pazarında POAŞ'ın pazar payı %31,36'dir), gerekse akaryakıt bayi ağı açısından lider konumda olan bir teşebbüsün varlığının, Türkp petrol bayileri ile anlaşması olan Castrol'ün BPA tarafından devralınması sonucu pazarda hakim durum meydana gelmesi veya rekabetin kısıtlanması olasılığını ortadan kaldırmaktadır.

Tabaş Petrolcülük A.Ş. ve Castrol arasındaki sözleşmenin, akaryakıt dağıtım pazarında rakip teşebbüsler olan Tabaş ve BPA arasında koordinasyon riski doğurabileceği ihtimali incelendiğinde ise, Tabaş'ın madeni yağ sektöründe üretici konumunda değil sadece satıcı konumunda olduğu, dolayısıyla bu iki teşebbüsün asıl olarak akaryakıt ürünleri sektöründe birbirlerine rakip oldukları görülmektedir. Üstelik Tabaş ve Castrol arasında yapılmış olan çerçeve sözleşmenin asıl olarak Türkp petrol bayileriyle Castrol arasında ayrıca yapılan bayilik sözleşmeleri vasıtasıyla hayata geçirildiği dikkate alındığında bu sözleşmenin ana şirketler arasında koordinasyon doğurması olasılığının oldukça zayıf olduğu görülmektedir.

Bu değerlendirmeler gözönüne alındığında, söz konusu devralma sonrasında, BP Petrolleri A.Ş.'nin otomotiv yağları pazarında tüketicilerden ve rakiplerinden bağımsız olarak fiyat, arz, üretim ve dağıtım miktarı gibi ekonomik parametreleri belirleyebilme gücüne sahip olamayacağı, yani pazarda tek başına hakim durumda olmadığı/olmayacağı ve bu devralmanın pazardaki potansiyel rekabeti olumsuz etkilemeyeceği sonucuna varılmıştır.

İ- SONUÇ

Yukarıda yer verilen değerlendirmeler ışığında, BP Amoco Plc'nin (BPA) Burmah Castrol Plc'yi (Castrol) devralması işleminin; 4054 sayılı Kanun'un 7 nci maddesi ve bu maddeye dayanılarak çıkarılan 1997/1 sayılı "Rekabet Kurulundan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliğ"ın 4 üncü maddesi kapsamında bir devralma işlemi olduğuna, diğer taraftan, söz konusu devralma işlemi sonucunda aynı Kanun'un 7 nci maddesinde belirtilen, bir hakim durumun yaratılması veya mevcut hakim durumun güçlendirilmesi ve böylece rekabetin olumsuz yönde etkilenmesinin söz konusu olmadığı, bu nedenle anılan devralma işlemine izin verilmesine OYBİRLİĞİ ile karar verilmiştir.